

فرہنگی

ایڈیٹوریل ڈیپارٹمنٹ

ازاسلام مے گویند

طیبہ محمدی

نمادهای اسلامی در بیداری اسلامی

وقوع جنبش و قیام در طول تاریخ همواره با نام‌ها، زمان‌ها یا مکان‌هایی قرین و همراه بوده است؛ به نحوی که مواجهه با هریک از آنها تداعی‌کننده آن رخداد خاص یا یادآور پیام آن جنبش خواهد بود. قیام‌های مردمی اخیر در منطقه که به تعبیر مقام معظم رهبری «بیداری اسلامی» نام گرفته است؛ در مراحل مختلف، دارای چنین نمادهایی است. نمادهایی که پیام مبارزه با استکبار و ظلم و جور و فریاد عدالتخواهی و اسلام‌گرایی را در فضای جهان‌طنین‌انداز می‌کنند. این مجال فرصتی است برای نگاهی گذرا به آنچه در خیزش جهان عرب، نماد و نشانه‌ای برای بیداری اسلامی است.

آدم‌های ماندگار

شاید «آیات القرمزی» دختر ۲۰ ساله بحرینی که از کودکی شعر می‌سرود، هیچ‌گاه فکر نمی‌کرد این اظهار نظر شخصی‌اش زمانی

آن‌قدر برایش خطرناک شود که او را دستگیر کنند، به زندان بیندازند، آنقدر شکنجه‌اش کنند که به کما برود و بعد او را به جرم قرائت شعر علیه رژیم آل‌خلیفه محکوم کنند. (۱۸ جولای ۲۰۱۱ در مصاحبه با روزنامه ایندپندنت. ayatalghermezi.blogfa.com). و او از آن پس بشود الگو و نماد زنان معترض و مخالفی که با حجاب کامل اسلامی پایه‌پای مردان در صحنه مبارزه حاضر می‌شوند و با این کارشان تمام نقشه‌های رژیم را که به هر وسیله‌ای می‌خواهد آنان در صحنه نباشند، نقش بر آب می‌کند. نه تنها «آیات» نماد مبارزه زنان مسلمان و عرب است؛ بلکه تمام آنها که در بحرین و تونس و مصر و در همه جای دیگر دنیا در حمایت از او و اشعارش با حجاب اسلامی او به خیابان‌ها آمدند و شعرهایش را فریاد زدند، امروز نمادی شده‌اند برای آزادی‌خواهی

و اصلاً انگار این حجاب و شعار و شعر، با ظلم‌ستیزی و مبارزه در این قرن عجیب شده است.

زنانی که در اعتراض و مخالفت با کشتار وحشیانه علی عبدالله صالح در یمن، مکر مه‌هایشان را سوزاندند و فریاد «چه کسی از زنان یمنی در برابر خشونت‌های وحشیانه محافظت خواهد کرد؟» را سر دادند، گرچه با حجاب کامل نماد حجاب را به آتش کشیدند تا دنیا را متوجه نماد کنند که همسنگ جانشان به شمار می‌رود. آنان هرگز از صحنه کنار نرفتند، بلکه با پخش اعلامیه‌هایی که روی آن نوشته بودند: «این اعتراضی از سوی زنان آزاده یمن است، اینجا در برابر چشمان جامعه بین‌الملل حجاب خود را آتش می‌زنیم تا به گوش همگان برسانیم که چه جنایت و سرکوبی در یمن رخ می‌دهد.» صدای فریاد خود را هرچه رساتر به گوش مجامع مدعی حقوق بشر رساندند. با برپایی رسمی سنتی در هنگام بروز جنگ‌ها، غیرت مردان و مردمان را برانگیزند.

شاید پیام اصلی همه زنان معترض عرب در کلام توکل عبدالسلام خالد کرمان (فعال و رهبر زنان یمن)، نمود کاملی داشته باشد که می‌گفت: «زنان مسلمان عرب، نقش تاریخی، مهم و تاثیرگذاری را ایفا می‌کنند. در حالی که هدف نخست تمام انقلاب‌ها، سرنگونی

در حالی که هدف نخست تمام انقلاب‌ها، سرنگونی رژیم‌های سیاسی استبدادی است، زنان در وهله اول، در مقابل هنجارها و سنت‌هایی به پیروزی دست می‌یابند که عاری از زمینه‌های مذهبی بوده‌اند و پس از آن است که نقش خود را در انقلاب سیاسی ایفا می‌کنند.

رژیم‌های سیاسی استبدادی است، زنان در وهله اول، در مقابل هنجارها و سنت‌هایی به پیروزی دست می‌یابند که عاری از زمینه‌های مذهبی بوده‌اند و پس از آن است که نقش خود را در انقلاب سیاسی ایفا می‌کنند. (hijabnews.co)

چنین بانوانی مصداق حقیقی زنانی‌اند که به تعبیر امام خمینی (ره) ثابت کردند در صف جلو هستند و مقدم بر مردها هستند و مردها از آنها الهام می‌گیرند. (سخنرانی امام خمینی در ۱۷ اسفند ۱۳۵۷).

حرکت زنان محجبه بحرینی و شهادت آنان و حضور بانوان باحجاب در تونس و لیبی و مصر به خوبی نشان داد که این جنبش‌ها قبل از آن‌که ماهیت ملی داشته باشند، ماهیتی دینی دارند.

جمعه‌های ماندگار

گرچه اسلام مانند یهودیت به دنبال نمادگرایی نیست و حتی در

برخی موارد با آن مبارزه هم می‌کند، اما برای نمادهایی که بیانگر مکتب است، ارزش فراوانی قائل است. این نمادها تنها در مکان‌ها نیست؛ بلکه روزها و ماه‌ها هم شامل آن است. اهمیت و ارزش روزهایی مانند جمعه یا اعیاد و مناسبات خاص در اسلام و برای مسلمانان، مسئله‌ای مورد تأکید و غیر قابل انکار است. جمعه به عنوان روزی که در آن مردم برای ادای نماز جمعه و آگاهی از مسایل سیاسی روز و خبر گرفتن از احوال برادران دینی‌شان در یک‌جا جمع می‌شوند، اکنون به نمادی از بیداری و هشیاری اسلامی در بین مردم تبدیل شده است.

با نگاهی به روزشمار بهار اسلامی - عربی خواهیم دید که روزهای جمعه قیام، به مناسبت‌های مختلف نام‌های گوناگونی گرفته، اتفاق‌های مهمی را در خود جای داده و می‌توان از آن به عنوان نماد روزی نام برد که مبارزان متحد برای جهت‌دهی انقلاب‌ها در راستای اهداف قیام، یک‌جا جمع می‌شوند. روزی که همه

"جمعه خشم در عربستان، جمعه ننگ در اردن، جمعه اتمام حجت، مجازات، دفاع از شریعت و... در مصر و جمعه وحدت ملی، تعیین سرنوشت، مقدسات، حمایت از زنان اسیر و... در بحرین تنها نمونه کوچکی از نامگذاری‌های اسلامی - عربی است که حالا در بین غریبان معترض هم پیروانی پیدا کرده است.

مسلمانان به قیام و ظهور منجی انسان‌ها و به ثمر نشستن انقلابشان امیدوارترند.

این نامگذاری‌ها اینک نمادی شده برای تمام معترضان دنیا حتی آنها که در بطن نظام سرمایه‌داری‌اند و چیزی از اسلام و مسلمانی نمی‌دانند. "جمعه خشم در عربستان، جمعه ننگ در اردن، جمعه اتمام حجت، مجازات، دفاع از شریعت و... در مصر و جمعه

گرچه اسلام مانند یهودیت به دنبال نمادگرایی نیست و حتی در برخی موارد با آن مبارزه هم می‌کند، اما برای نمادهایی که بیانگر مکتب است، ارزش فراوانی قائل است. این نمادها تنها در مکان‌ها نیست؛ بلکه روزها و ماه‌ها هم شامل آن است.

وحدت ملی، تعیین سرنوشت، مقدسات، حمایت از زنان اسیر و... "در بحرین تنها نمونه کوچکی از این دست نامگذاری‌های اسلامی - عربی است که حالا در بین غریبان معترض هم پیروانی پیدا کرده است.

عید فطر، روز عرفه، عید قربان و... دیگر مناسبت‌های ماندگار و همیشه سرنوشت‌سازی هستند که مسلمانان را به اجتماع هدف‌دار فرا می‌خوانند و شاید به این دلیل است که خبرگزاری روتترز روز عاشورا را "اتفاق داغ" بعدی در بحرین خواند! (www.bidarynews.com).

شعارهای ماندگار

مقایسه انقلاب‌های منطقه با برهه بیداری اسلامی ایران در سال‌های مبارزه با طاغوت پهلوی، از اشتراک مؤلفه‌های کلیدی گفتمان اسلامی حکایت می‌کند. اهداف و مواضعی مشترک که در فریادهایی همانند، برخاسته از حنجره دو نسل و دو نژاد متفاوت، متبلور است. شعارهایی مشترک، پلاکاردهایی با متن‌های مشترک و اقداماتی همانند؛ مثل شکستن حکومت نظامی شبانه با فریاد الله اکبر از پشت‌بام‌ها در بحرین. شعارها و آرمان‌هایی که قراردادی و وضعی نیستند، بلکه از متن اعتقادات و آرمان‌های فطری و الهی اسلام برخاسته‌اند و در قالب چند کلمه مختصر و آهنگی هماهنگ با خواست‌های درونی در هر برهه انقلابی تاریخ، فریاد زده می‌شوند.

سر دادن شعار «الله اکبر» و «لا اله الا الله» در اعتراضات مردم تونس، بحرین، مصر، لیبی و دیگر کشورهای در حال قیام؛ خود گویای اهداف ملتی است که برای سرزمین و آینده‌شان به دنبال رهایی از سرسپردگی غیر خدا هستند. حرکتی که در شعار ویژه مردم مسلمان بحرین با این مضامین خود را نشان داد: «لا نرکع الا الله».

علاوه بر این سر دادن شعارهای ضد آمریکایی و ضد اسرائیلی نظیر «خبیر خبیر یا صهیون»، «الموت لامریکا»، «الموت لاسرائیل» به ویژه در مصر، از بی‌اعتمادی و بی‌زاری مردم نسبت به دول غربی به ویژه آمریکا و اسرائیل حکایت می‌کند. اولین گام انقلابیون برای تحقق اهدافشان، بی‌شک سقوط نظام‌های

موجود است که این خواسته را نیز در قالب شعار «الشعب يريد اسقاط النظام» از ابتدای قیامشان فریاد زده‌اند. و همین شعار الگو و نمادی از عدالتخواهی، استکبارستیزی و آزادی‌طلبی برای تمام ملت‌هایی است که با حکومت و شیوه حکومتداریشان مخالفند؛ چه مسلمان باشند و چه نباشند.

مکان‌های ماندگار

گفته‌اند "شرف المكان بالمکین". مصداق بارز این فرمایش را به روشنی می‌توان در مبادی شروع انقلاب‌های اخیر مشاهده کرد. تجمعاتی که از مساجد به عنوان نخستین و کوچکترین مکان‌های اجتماع مردم شروع می‌شود و به بزرگترین و مهم‌ترین میادین شهر ختم می‌شود. مشاهده اجتماعات گسترده مردم در این مکان‌ها عظمت، شکوه و اقتدار ملت مسلمان را به نمایش می‌گذارد. مکان‌هایی که به تدریج شاهد وقوع مراحل مختلف یک انقلاب

نگاه مقایسه‌ای به جریان انقلاب‌های اخیر منطقه با انقلاب اسلامی ایران، چنین نتیجه‌گیری را به دنبال می‌آورد که بهار اسلامی عربی، بی‌شک نمره صدور انقلاب اسلامی در همه ابعاد آن و تحقق اهداف والای امام خمینی (ره) در عصر حاضر است.

بزرگ است و در گذر زمان به نشانه‌ای از یک مقطع تاریخی مهم با ارزش‌ها و آرمان‌های عمیقاً برآمده از خواست مردم تبدیل می‌شود. این روزها شنیدن نام میدان "التحریر" یا میدان "اللؤلؤ" که روزی مثل بقیه میدان‌های شهر محل تردد و عبور و مرور آرام شهروندان بود و بسیاری از مردم دنیا حتی یک بار هم نام آنها را نشنیده بودند، برای همه یادآور اجتماعی عظیم از انسان‌هاست که هدفی

ارزشمند داشتند و برای تحقق آن تا پای جان ایستادند. نمادهایی که تصویرشان روی خیلی از پلاکاردها دیده می‌شود. مردم جاهای دیگر دنیا در حمایت از انقلابیونی که در آنجا جان سپردند، مشابه آنها را می‌سازند و در راهپیمایی‌هایشان با خود حمل می‌کنند. مکان‌هایی که در مسیر انقلاب تغییر نام هم داده‌اند تا رسالت نمادین خود را بهتر و بهتر به انجام برسانند. (میدان لؤلؤ در جریان قیام بحرین و پس از تخریب، به خاطر شهدای انقلاب به میدان شهدا تغییر نام یافت). واژه «شهادت» و «شهادت‌طلبی» بار دیگر در فرهنگ کشورهای عربی متولد شد و ماهیت دینی این جنبش‌ها را بیش از پیش نمایان ساخت.

در جریان انقلاب اسلامی ایران هم، مساجد، منازل علما و بزرگان دینی، میادین اصلی و مهم شهر و به ویژه زیارتگاه‌ها نقشی مهم در تنظیم اجتماعات مردمی ایفا می‌کردند.

نگاه مقایسه‌ای به جریان انقلاب‌های اخیر منطقه با انقلاب اسلامی ایران، چنین نتیجه‌گیری را به دنبال می‌آورد که بهار اسلامی عربی، بی‌شک نمره صدور انقلاب اسلامی در همه ابعاد آن و تحقق اهداف والای امام خمینی (ره) در عصر حاضر است. بهاری زیبا و پرثمر که بشارت‌های آن پیش از تحقق کاملش، نوید فصلی نو در منطقه را به همراه آورده است. باشد که انقلاب اسلامی جهانی شود و دنیا یکبارچه فریاد بیداری سر دهد.

منابع:

۱. هفته‌نامه خبری تحلیلی مثلث، شماره‌های ۹۲؛ ۶۸؛ ۷۹؛ ۹۵.
۲. برگزیده دانشنامه دین، ارتباطات و رسانه، دانیل استوت، حمیدرضا قادری.
۳. روزنامه کیهان، ۱۸ آبان ۱۳۹۰، شماره ۲۰۰۶۹.
۴. خبرگزاری رویترز.
۵. www.ayataltharmerzi.blogfa.com.
۶. www.degargoan.ir.
۷. www.hijabnews.co.
۸. www.asremrooz.ir.
۹. www.jamaran.ir.
۱۰. www.fa.wikipedia.org.
۱۱. www.bidarynews.com.

پی‌نوشت:

۱. به آتش کشیدن مکررها در یمن، سنت قدیمی و قبیله‌ای است. بنابر این سنت، زنان به هنگام درگیری و جنگ‌های قبیله‌ای، با به آتش کشیدن حجاب سنتی خود، تقاضای کمک می‌کردند تا ناظران به کمک افرادی بیایند که درگیر مبارزه و جنگ بوده‌اند. این تجمع اعتراضی زنان یمنی چهارشنبه (۲۶ اکتبر) در اعتراض به ادامه روند سرکوب و کشتار، علی‌رغم وعده علی عبدالله صالح برای ترک قدرت بوده است degargoan.ir.